

תולדות

פרק כז

פרשיה 44 (כז, א-מה) - ברכות יצחק לעשו ולקייחתי במרמה על ידי יעקב

(א) ויהי פי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני. (ב) ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. (ג) ועתה שא נא כליך תליך וקשתיך וצא השדה וצודה לי ציד. (ד) ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכה נפשי בטרים אמות. (ה) ורכקה שמעת בדבר יצחק אל עשו בנו וילך עשו השדה לצוד ציד להביא*.

לְאָבִיו (שב')

(ו) ורכקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר. (ז) הביאה לי ציד ועשה לי מטעמים ואכלה ואברכה לפני יהוה לפני מותי. (ח) ועתה בני שמע בקלי לאשר אני מצוה אתך. (ט) לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב. (י) והבאת לאביך ואכל בעבר אשר יברכה לפני מותו.

(יא) ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק. (יב) אוילי

ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי* עלי קללה ולא ברכה. (יג) ותאמר לו והבאת (פש') אמו עלי קללתך בני אך שמע בקלי ולך קח לי.

(יד) וילך ויקח ויבא לאמו ותעש אמו מטעמים כאשר אהב אביו. (טו) ותקח רבקה

את בגדי עשו בנו הגדל החמדת* אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן. (טז) ואת ערת גדיי העזים הלבשה על ידיו ועל חלקת צואריו.

(יז) ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה. (יח) ויבא אל אביו

ויאמר אבי ויאמר הנני מי אתה בני. (יט) ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכרך

עשיתי כאשר דברת אלי קום נא שבה ואכלה מצידו בעבור תברכני נפשך. (כ)

ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה יהוה אלהיך לפני.

(כא) ויאמר יצחק אל יעקב גשה נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא. (כב)

ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידיים ידי עשו. (כג) ולא

הפירו כי היו ידיו פירי עשו אחיו שערת ויברכהו.

(כד) ויאמר אתה זה בני עשו ויאמר אני. (כה) ויאמר הגשה לי ואכלה מציד בני

למען תברכה נפשי ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת. (כו) ויאמר אליו יצחק אביו

גשה נא וישקה לי בני. (כז) ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה

ריח בני פריח שדה אשר ברכו יהוה. (כח) ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני

הארץ ורב דגן ותירש. (כט) יעבדוך עמים וישתחוו לך לאמים הוה גביר לאחיק* לְאָחִיקָה (שב', אר')

וישתחוו לך בני אמה ארריך ארור ומברכהך ברוך.

(ל) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֶךְ אֶת יַעֲקֹב וַיְהִי אֵדָּה יֵצֵא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וַעֲשׂוֹ אַחִיו בָּא מִצִּידוֹ. (לא) וַיַּעַשׂ גַּם הוּא מִטְעָמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקָם אָבִי וַיֹּאכַל מִצִּיד בְּנֹו בְּעֵבֶר תְּבָרְכֵנִי נְפֹשְׁךָ. (לב) וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי אַתָּה וַיֹּאמֶר אֲנִי בְּנֶךְ כְּכֹדֶךָ עָשׂוּ. (לג) וַיִּחְרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדֹלָה עַד מָאֵד וַיֹּאמֶר מִי אָפּוֹא הוּא הַצֵּד צִיד וַיָּבֵא לִי וְאֶכֶל מִפְּלִ* בְּטָרָם תָּבוֹא וְאַבְרָכְהוּ גַם * בְּרוּךְ יְהִיֶּה* . אַכְּל... גַּם בְּרַךְ. יְהִיֶּה- (לד) כִּשְׁמַעַ עָשׂוֹ אֶת דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק וַיִּצְעַק גְּדֹלָה וַיִּמְרָה עַד מָאֵד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו וַיְהִי כִשְׁמַעַ (?) בְּרַכְנִי גַם אֲנִי אָבִי. (לה) וַיֹּאמֶר בָּא אַחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרִכְתְּךָ. (לו) וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְעָמִים אֶת בְּכֹרְתִי לָקַח וְהִנֵּה עֹתָה לָקַח בְּרִכְתִּי. וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶצְלַתְּ לִי בְּרִכְתִּי. (לז) וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לַעֲשׂוֹ הֲזֶן גְּבִיר שְׁמַתִּיו לָךְ וְאֵת כָּל אַחִיו נָתַתִּי לוֹ לְעֹבְדִים וְדָגָן וְתִירֹשׁ סְמַכְתִּיו וְלָכֶה אָפּוֹא מִה אֶעֱשֶׂה בְּנִי. (לח) וַיֹּאמֶר עָשׂוֹ אֵל אָבִיו הַבְּרָכָה אַחַת הוּא לָךְ אָבִי בְּרַכְנִי גַם אֲנִי אָבִי וַיִּשָּׂא עָשׂוֹ קֶלֶו וַיִּבְרַךְ. (לט) וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ יְהִי מוֹשְׁבָךָ וּמִטְּל הַשָּׁמַיִם מֵעַל. (מ) וְעַל חֲרָבְךָ תַחֲתֶיךָ וְאֵת אַחִיךָ תַעֲבֹד וְהִיָּה כַּאֲשֶׁר תִּרְיֵד וּפְרַקְתָּ עָלָו מֵעַל צְוֹאָרְךָ.

(מא) וַיִּשְׁטַם עָשׂוֹ אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַכּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר עָשׂוֹ בְּלִבּוֹ יִקְרָבוּ יָמֵי אָבֶל אָבִי וְאֶהְרָגָה אֶת יַעֲקֹב אַחִי. (מב) וַיִּגַּד לְרַבְּקָה אֶת דְּבָרֵי עָשׂוֹ בְּנֵה הַגְּדֹל וְתִשְׁלַח וְתִקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וְתֹאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עָשׂוֹ אַחִיךָ מִתְנַחֵם לָךְ לְהַרְגֶךָ. (מג) וְעֹתָה בְּנִי שְׁמַע בְּקִלְי וְקוֹם בְּרַח לָךְ אֵל לְבֶן אַחִי חֲרָנָה. (מד) וַיִּשְׁכַּת עֲמוֹ זָמִים אַחֲדִים עַד אֲשֶׁר תָּשׁוּב חֲמַת אַחִיךָ. (מה) עַד שׁוֹב אַף אַחִיךָ מִמָּךְ וְשָׁכַח אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וְלִקְחָתִיךָ מִשָּׁם לָמָּה אֲשַׁפֵּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד.

פרשיה 45 (כז, מז - כח, ט) - יצחק שולח את יעקב לפדן ארם

(מו) וַתֹּאמֶר רַבְּקָה אֵל יִצְחָק קִצְתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי בָנוֹת חַת אִם לָקַח יַעֲקֹב אִשָּׁה * מִבָּנוֹת חַת כְּאֵלֶּה * מִבָּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי חַיִּים.

מִבָּנוֹת חַת כְּאֵלֶּה (שב')

ביאור פרשיה 44 (כז, א-מה) - ברכות יצחק לעשו ולקייחתן במרמה על ידי יעקב

פרשיה זו שרובה משל ס"י מציגה את דרמת לקייחת הברכות שיעד יצחק לעשו בכורו, על ידי יעקב בעצת רבקה. העלילה מורכבת מרצף דרמטי של אירוע הרודף אירוע, כאשר הרוח החיה מאחורי הקלעים היא רבקה, המבקשת להגשים את הבטחת ה' שניתנה לה (בלא ידיעת יצחק) לפיה "רַב יַעֲבֹד צְעִיר" (כה, כג). מבחינה ספרותית ניכר כי העורך שזר אל גרסת ס"י העיקרית כמה תוספות משל ס"א שעיקרן הן ניסיון להפוך את הסיפור להגיוני יותר על ידי הדגשת ספקותיו של יעקב מצד אחד ושל יצחק מצד שני (כזכור, ס"י אינו חושש לריאליות של סיפוריו - ראו יט, לא ועוד). תוספות אלו ניכרות בכפילויות הברורות שבסיפור: "הַאֲתָה זֶה בְּנִי עָשׂוֹ" (כא=כד), "וַיְבָרְכֵהוּ" (כג=כו), "וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ" (כט=2X), "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר | אַךְ" (2X), "וַיֹּאמֶר" (ל2X), כמו גם בחיבתו של ס"א לשימוש במילים נדירות (כמתענתע, חלקת צנארי, הוה גביר, אצללת, תריד).

עם זאת, שתי הגרסאות מתלכדות לעלילה קוהרנטית הקושרת בין לקיחת הבכורה (פרק כה) ללקיחת הברכה במרמה, שני אירועים מכווננים המסבירים את יחסי השנאה הנצחיים בין עשו-אדום לבין יעקב-ישראל ששיאן בשלהי ימי הבית הראשון (עובדיה א; מלאכי א, ב-ד ועוד).

(א) בְּנוּ הַגְּדֹל לְאוֹרֵךְ כָּל הַסִּיפּוֹר מוֹדֵג שֶׁכִּי עָשׂוּ הוּא הַבֵּן הַגְּדוֹל וַיַּעֲקֵב הוּא הַקָּטָן, כַּהֲטַרְמָה שֶׁל מִימוֹשׁ הַהִבְטָחָה "וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר". וַיֹּאמֶר... הַנְּנִי בִּיטוּי אֹפִיִּינִי לִס"א (פֶּרֶק כב; לא, יא ועוד, וכן לְהִלְךְ יח). (ג) כָּלִיף הֵלֵא הֵם תְּלִיף וְקִשְׁתָּהּ. וַצּוּדָה לִי צִיד כֵּאֵן נִרְמַז מֵהַ פֶּשֶׁר הַנִּימוֹק לֵאמֹר לֵאבֶת יִצְחָק אֵת עָשׂוּ "כִּי צִיד בְּפִיו" (ראו כה, כח). (ד) בְּעֵבֹר תְּבָרְכָהּ נִפְשִׁי הַמֵּאכֵל הַיּוֹוֶה מֵעֵין תְּשׁוּרָה הַמּוֹקְדֶשֶׁת לֵאִישׁ אֱלֹהִים (ראו יח, ו*), וּמִכֵּאֵן חֲשִׁיבוֹתוֹ הַרְבֵּה לְאוֹרֵךְ כָּל הַסִּיפּוֹר. 'נִפְשׁ' מִשְׁמַעָה גַם גְּרוֹן ("כִּי בָּאוּ מֵיָם עַד נִפְשׁ" [תְּהִלִּים סט, ב ועוד]), וְלִכֵּן יוֹחֶסֶה כֵּאֵן הַבְּרִכָּה לְנִפְשׁ דּוּוֹקָא. (ו) וְרִבְקָה אָמְרָה בַּמָּקוֹם 'וַתֹּאמֶר רְבֵקָה', רִמּוֹז לְכֵךְ שֶׁרִבְקָה כָּבַר תַּכְנֵנָה מֵרֵאשִׁית לְגְרוֹם לִיִּצְחָק לְבָרֵךְ אֵת יַעֲקֹב, וְעִכְשָׁיו נִמְצָאָה לֵה שַׁעַת הַכּוֹשֶׁר. עֲצֵם מִעֲשֵׂה הַרְמָאוֹת אֵינּוּ נִתְפַּס כְּבַעֲיִיתִי לְפִי ס"י (ראו יב, יג). (ז) לְפָנַי יְהוָה תּוֹסַפְתָּ עַל דְּבָרַי יִצְחָק (ד) שְׁנוּעָדָה לְהַדְגִּישׁ לִיעֲקֹב אֵת חֲשִׁיבוֹת הַבְּרִכּוֹת. (יא) הֵן עָשׂוּ אָחִי אִישׁ שְׁעָר תּוֹסַפְתָּ שֶׁל ס"א הַמְּנַסָּה לְהַתְּמוֹדֵד עִם חוֹסֵר הַסְּבִירוֹת שֶׁל תּוֹכְנִיתָה שֶׁל רִבְקָה עַל יְדֵי הַצַּגְתָּ סַפְקוֹתַי שֶׁל יַעֲקֹב, וְהַפְתָּרוֹן שֶׁתִּמְצָא רִבְקָה בְּדַמּוֹת עוֹרוֹת הַגְּדִיִּים הַשְּׁעִירִים. ס"י כְּדַרְכּוֹ לֹא חֲשַׁשׁ לְרִיאָלִיוֹת שֶׁל הַסִּיפּוֹר. (יג) עָלַי קָלְלָתָהּ בְּנִי רִבְקָה הִיתָה בְּטוֹחָה בְּהַצְלַחַת תּוֹכְנִיתָה, כִּיּוֹן שָׁזוּ נּוֹעָדָה לְהַגְשִׁים אֵת הַבְּטַחַת ה' שְׁנִיתָנָה לֵה לְפִיָּה "רַב יַעֲבֹד צָעִיר" (כה, כג). (טו) בְּגִדֵי... הַחֲמָדָת זֶהוּ פְתָרוֹנוֹ שֶׁל ס"י לְבַעֲיִית הַזִּיהוּי הַאֲפֹשְׁרִי שֶׁל יַעֲקֹב עַל יְדֵי יִצְחָק (וְרֵאוּ כז). הַגְּרָסָה הַמוֹצֵעַת הַחֲמָצָת (= הַאֲדוּמוֹת) מִתְּבַסֶּסֶת עַל הַכְּתוּב "מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה" (ישעיהו סג, א), הַרּוֹמֵז לְפִרְשִׁיתָנוּ. אֲשֶׁר אֵתָּה בְּבִית מִכֵּאֵן שְׁגַם בֵּין רִבְקָה לְעָשׂוּ הִיָּה קֶשֶׁר עֲמוּק, וְלִכֵּן לְאוֹרֵךְ כָּל הַסִּיפּוֹר לֹא עָשׂוּ וְלֹא יִצְחָק חֲשָׁדוֹ בֵּה. (כ) כִּי הַקְּרָה כְּלוֹמֵר ה' הִיָּה בְּעִזְרִי (ראו כד, יב). יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְשׁוֹן אָדָם הַפּוֹנֵה לֵאִישׁ אֱלֹהִים (מל"א יג, ו; מל"ב יט, ד ועוד). (כא) גִּשְׁהָ נָא וְאַמְשֶׁךָ בְּנִי לְפִי ס"א גַם סַפְקוֹתַי שֶׁל יִצְחָק הִיוּ מִשְׁמַעוֹתִים יוֹתֵר, וְהוּא נִדְרַשׁ לְמִישׁוֹשׁ פִּיזִי שֶׁל יַעֲקֹב כְּדִי לְהַפִּיג אֹתוֹ, וְגַם זֹאת בְּאוֹפֵן חֲלָקִי. (כג) וַיִּבְרָכְהוּ הַבְּרִכָּה לְפִי ס"א מוֹפִיעָה בַּפְּסוּק כח, לְאַחַר הַגְּרָסָה הַמְּקַבֵּלָה שֶׁל ס"י לְמַפְגֵּשׁ הַפִּיזִי שֶׁל יַעֲקֹב וַיִּצְחָק לְהִלְךְ. (כז) וַיִּרַח אֵת רִיחַ בְּגָדָיו לְפִי ס"י רִיחָם שֶׁל בְּגָדֵי הַחֲמוּדוֹת הַסִּפִּיק כְּדִי לְשַׁכְּנַע אֵת יִצְחָק שֶׁלְּפָנָיו עוֹמֵד עָשׂוּ. (כח) וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ כְּלוֹמֵר 'וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ' (וְכֵן לְהִלְךְ לט), וַיִּיתְכֵן שֶׁהַכּוֹוֹנָה הַמְּקוֹרִית הִיתָה 'וּמִשְׁמַנֵּי', רִיבּוּי שֶׁל שְׁמֵן. (כט) לְאַחִיךָ... בְּנֵי אִמְךָ לְשׁוֹן הַרְבִּים הִיא מְנוֹסַח הַבְּרִכָּה לְמֵרוֹת שְׁכָרְגַע הִיָּה לוֹ רַק אַח אֶחָד (וְכֵן לְהִלְךְ לז): "כָּל אֶחָיו", כֵּאֲשֶׁר 'אֶחָיךָ' יִכּוֹל לְהוֹוֹת כִּינּוּי לְעַמִּים שְׁכָנִים (טז, יב) או לְבִנֵי מִשְׁק הַבֵּית (לא, כג). (ל) וַיְהִי... וַיְהִי יִיתְכֵן שֶׁהַעוֹרֵךְ הַקֶּפִּיד לְשַׁבֵּץ גַם אֵת גְּרִסַת ס"א כְּדִי לְהַדְגִּישׁ אֵת הַפְּלֵא בְּאִירוּע. (לא) יָקָם אָבִי עָשׂוּ פּוֹנֵה לְאֲבִיו בְּגוֹף שְׁלִישִׁי (לְעוֹמַת יַעֲקֹב שֶׁפָּנָה בְּגוֹף שְׁנִי), לְהַדְגִּישׁ אֵת הַכְּבוֹד הַרַב שֶׁחָלַק לוֹ. (לג) אֲפּוֹא אִם כֵּן, וְכֵן לְהִלְךְ לז. וְאַבְרָכְהוּ גַם בְּרוּךְ יְהִיָּה נה"מ אֵינּוּ מִסְתַּבֵּר כִּלְלִי, שֶׁהִרִי יִצְחָק נִחְרַד מֵהַמְּחַשְׁבָה שֶׁבְּרַכְתּוֹ תַּחּוֹל עַל יַעֲקֹב, מֵהַ גַּם שֶׁהַפְּסוּק הַבֵּא נִרְאָה קְטוּעַ. לִכֵּן נִרְאָה כִּהַצַּעַת הַתִּיקוֹן: "וְאִכְל מִזֶּל אֶכֶל..."

(יח, ו) וַיִּמְהַר אֲבָרְהָם... הַפִּירוֹט הַמּוֹקֵצֵן שֶׁל הַתְּפִרִּיט הַעֲשִׂיר אֹתוֹ מִיָּהֵר אֲבָרְהָם לְהַכִּין מִבְּהִיר לְקוֹרָא כִּי הוּא יִדַע שֶׁהַאֲנָשִׁים עֲשׂוּיִים לְבָרְכוֹ, וְהַאֲוֹכֵל הַיּוֹוֶה מֵעֵין תְּשׁוּרָה הַמּוֹקְדֶשֶׁת לֵאִישׁ אֱלֹהִים - בְּדוּמָה לְצִוּוֵי יִצְחָק לְעָשׂוּ (כז, ד): "וְהִבִּיאָה לִי וְאַבְרָהָם בְּעֵבֹר תְּבָרְכָהּ נִפְשִׁי", וְבְדוּמָה לְכֵךְ אֲצֵל גְּדַעוֹן וְהַמְּלֵאךְ (שׁוֹפְטִים ו, יט), שְׁאוּל וְשִׁמְשׁוֹן (שְׁמ"א ט, ז) וְאַלִישַׁע הַנְּבִיא (מל"ב ד, ח; מב).

וְאֶבְרָכֶהוּ גַם בְּרֹדֶף בְּרָף. יִהְיֶה. וַיְהִי כִשְׁמֹעַ עֲשׂוֹ...". (לו) וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶצְלַתְּ לִי בְרָכָה כֹּאן אֲנִי חוֹזְרִים לַגְּרֵסַת ס"א (המסתמכת על הדיאלוג של ס"י לפניה), כמוכח מהפסוק הבא בו יצחק מונה אך ורק את הברכות של ס"א מפסוק כח-כט: "הֵן גְּבִיר... וְאֵת כָּל אֲחָיו... וְדָגַן וְתִירָשׁ...". עם זאת, גם גרסת העורך ניתנת להיקרא כרצף אחד ובו כפילות של דברי עשו, המדגישה את תדהמתו של יצחק שלא ידע כיצד להגיב (על כפילות 'ויאמר' שכזו ראו טו, ה). (לט) הִנֵּה אֵף אִם מִשְׁמָנִי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבָה הִרִי עֲדִיין (מ) וְעַל חֲרָבָה תַחֲזִיק וְאֵת אֲחִיהָ תַעֲבֹד כְּלוֹמֵר, תִּיאֲלַץ לְהַמְשִׁיךְ לְצוּד או לְשֹׁדוּד בַּחֲרָב כְּדֵי לַחֲיוֹת, כִּי מִשְׁמָנִי הָאָרֶץ יִהְיוּ שִׁיכִים לְאַחִיךָ-אֲדוֹנֶךָ (ל'הנה' בַּמְשַׁמְעוֹת דוּמָה רָאוּ מ"ב ז, ב; יט). תִּרְיֵד תַּצַּעַק מֵעוֹל הַשַּׁעֲבוּד (שׁוֹפְטִים יא, לו; תהלים נה, ג), כִּפִּי שַׁצַּעַק כֹּאן. (מא) וַיֹּאמֶר עֲשׂו בְּלִבּוֹ אֵךְ בְּגִלּוֹי אָמַר שִׁיהְרוּג אֶת יַעֲקֹב מִיֵּד, וְכֵן נוֹדַע הַדְּבָר לְרַבְקָה. הַסִּיפּוֹר מְנִיחַ שִׁיִּצְחָק הִיָּה סִפּוֹן בְּבֵיתוֹ וְלֹא יָדַע אֶת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה. יִקְרְבוּ יָמֵי אָבֶל אָבִי... שׁוֹב מוֹדַגֵּשׁ הַכְּבוֹד שֶׁרַחֵשׁ עֲשׂו לְיִצְחָק אָבִיו, שֶׁבְּגִלְלוֹ נִמְנַע מִלְּנַקּוֹם בִּיעֲקֹב בְּאוֹפֵן מִיֵּדִי. (מב) מִתְּנַחֵם מִתְּנַקֵּם, כְּמוֹ "אֲנַחֵם מִצָּרִי וְאֲנַקֶּמָה מֵאוֹיְבִי" (ישעיהו א, כד, וראו יחזקאל ה, יג). (מד) יָמִים אֲחֵדִים יָמִים מוֹעֲטִים (ראו יא, א). (מה) עַד שׁוֹב אֵף אֲחִיהָ מִמָּה כִּפְל גְּרֵסָה לְסוֹף הַפְּסוּק הַקּוֹדֵם (ראו בגרסת שב'). גַּם שְׁנֵיכֶם בַּהֲנַחָה שְׁמִישָׁהוּ מִבְּנֵי הַבַּיִת יִנְקוּם אֶת נִקְמַת דָּם יַעֲקֹב מֵאֵת עֲשׂו (ראו שמ"ב יד, ז).

ביאור פרשיה 45 (כז, מז - כח, ט) - יצחק שולח את יעקב לפדן ארם

כַּפְרָשִׁיָה זֹאת מוֹצֵגַת גְּרֵסַת ס"כ לְנִסְיֹבוֹת מִסְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְפָדֵן אֲרָם: לֹא בִשְׁל סַכְסוֹךְ כְּלִשְׁהוּ עִם עֲשׂו, אֲלֵא כְּדֵי לְמַצּוֹא לְעַצְמוֹ אִשָּׁה מִמִּשְׁפַּחַת אֲבוֹתָיו, בְּנִיגוּד לְעֲשׂו שֶׁנִּשְׂא נְשִׁים מִבְּנוֹת כְּנַעַן.

(כז, מז) וַתֹּאמֶר רַבֶּקָּה... כּוֹכּוֹר, לְפִי גְרֵסַת ס"כ (שֶׁנִּקְטְעָה עַל יְדֵי הָעוֹרֵךְ בְּסִיפּוֹר לְקִיחַת הַבְּרִכּוֹת) עֲשׂו נִשְׂא שְׁתֵּי נְשִׁים חִיתִּיּוֹת שֶׁהַכְּעִיסוֹ אֶת יִצְחָק וְרַבְקָה (כו, לד-לה), וְכַעַת רַבְקָה מִתְּלוֹנְנַת עַל כֵּךְ בְּפָנֵי יִצְחָק. (א) וַיִּבְרָךְ אֹתוֹ סִיכּוֹמוֹ הַתְּמַצִּיתִי שֶׁל ס"כ לְפָרְשִׁיַת הַבְּרִכּוֹת הַמְּפּוֹתֶלֶת שֶׁל ס"י. לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנַעַן ס"כ מִזֶּהָה בְּאוֹפֵן עֲקִבִי אֶת חַת עִם הַכְּנַעֲנִי (ראו כג, ג). (ד) לָךְ וְלִזְרַעֲךָ אֲתָךְ תּוֹסַפֵּת שֶׁל הָעוֹרֵךְ, שֶׁהִרִי בְּאוֹתוֹ זְמַן לְיַעֲקֹב טֶרֶם הִיָּה זֶרַע. לְרִשְׁתָּךְ אֶת אֲרֶץ מִגְרִיף זֶה בְּרִכַּת אֲבָרָהם' שֶׁהוֹבַח לּוֹ לְפִי ס"כ בְּמַעַמַד בְּרִית הַמִּילָה (יו, ח): "וְנָתַתִּי לָךְ וְלִזְרַעֲךָ אֶתְרִיף אֶת אֲרֶץ מִגְרִיף...". (ה) אִם יַעֲקֹב וְעֲשׂו וְכִשֶּׁם שִׁיעֲקֹב טוֹרַח לְמַצּוֹא לּוֹ אִשָּׁה מִמִּשְׁפַּחַת אָמוֹ, כֵּךְ הִיָּה גַם עֲשׂו צָרִיךְ לְעֲשׂוֹת. (ח) וַיֵּרָא עֲשׂו... יִיתְכֵן שׁוֹז תּוֹסַפֵּת הַבְּהָרָה שֶׁל הָעוֹרֵךְ הַמְּתַמַּצֵּת אֶת הַמְּסַר שֶׁל פְּסוּקִים ו-ז, או שׁוֹז גְּרֵסָה חְלוּפִית שֶׁל ס"כ ל"וּיֵרָא עֲשׂו" שֶׁל פְּסוּק ו.

הערות נוסח לפרשת תולדות

קיצורים לשמות עדי הנוסח (לפי א"ב)

- אר' – תרגומים ארמיים שונים (אונקלוס, יונתן/ירושלמי).
 - היר' – הירונימוס
 - וו' – וולגטה (התרגום הלטיני לתורה)
 - וט"ל – וְטוֹס לטינה ("הלטיני הישן" – תרגום לטיני של תרגום השבעים)
 - כ"י – כתבי יד של המקרא מימי הביניים. יודגש כי מדובר בכתבי יד יהודיים לכל דבר, לעיתים עם ולעיתים בלי ניקוד
 - ל"ב מידות – **ברייטא דל"ב מידות** (מידות ט, יא, כ – וראו מאמרו של **מנחם מבש"ן**)
 - סב' – סבירין. עדות המסורה על גרסה אחרת (מוטעית לדעת חכמי המסורה)
 - סיר' – סירו-הקספלה (**Syro-Hexapla**, התרגום הארמי-סורי לשב' בהקספלה)
 - פש' – פשיטתא (התרגום הארמי-סורי לתורה)
 - קו' – מגילות קומראן ומדבר יהודה, ללא ניקוד
 - שב' (שב' כ"י) – תרגום השבעים היווני (או חלק מכתבי היד שלו)
 - שב' או' + [BHS] = כך מופיע ב-BHS, אבל לא במהדורות האינטרנט של שב' או' שו' (שו' כ"י) – הנוסח השומרני של התורה (או חלק מכתבי היד שלו), ללא ניקוד
 - תורתו של ר"מ – לפי מאמרו של ד"ש לוינגר "**ספר תורה שהיה גנו...**", המציג שני נוסחים, ללא ניקוד
 - תיקו"ס – תיקון סופרים. עדות חז"ל על נוסח חלופי ('אמיתי' או אפשרי) ששונה מסיבה תיאולוגית ("מפני הכבוד")
 - תר' – כמה תרגומים
- עדי נוסח נדירים: אתיו' – תרגום אתיופי, סומ' – סומכוס, עב' – "העברי" ($\epsilon\beta\rho = 0$ התעתיק העברי באותיות יווניות של אבות הכנסיה), עקי' – עקילס, תאו' – תאודוטיון
- [שם תרגום] + ? = ספק האם זה אכן הטקסט שעמד לפני התרגום

קיצורים להערות פרשניות (לפי א"ב)

- אי"נ – איש נעמי' (הגו סיגים)
- ארליך – א"ב אהרליך (מקרא כפשוטו)
- גלו' – גלוסה (הערת הסבר שנוספה לפסוק)
- דיטו' = דיטוגרפיה (הכפלה של אות מפני הדומות)
- הומ' = Homoioarchton = (השמטה מחמת התחילות) או Homeoteleuton (השמטה מחמת הסופות)
- הפלו' – הפלוגרפיה (השמטה של אות מפני הדומות)
- הרמו' – הרמוניזציה, נטיית עדי נוסח להתאים ניסוחים בין פסוקים מקבילים
- טו"ס – נ"ה טור-סיני (ספרים שונים)
- כפ"ג – כפל גרסה (נוסחים חלופיים שהוכנסו כאחד לגוף הפסוק)
- נ"ל – נראה לי
- רמ"ז – ר' משה זיידל (חקרי לשון)
- תיאו' – תיקון תיאולוגי ("מפני הכבוד")

בראשית כה כב	לָמָּה זֶה אֲנֹכִי חַיָּה (פש' – ראו כז, מו: לָמָּה לִי חַיִּים)
	לָמָּה זֶה אֲנֹכִי אֲנָה לִי (?)
בראשית כה כד	וְהִנֵּה תוֹאֵמַם בְּבִטְנָה (שו')
בראשית כה כה	וַיִּקְרָא וַיִּקְרָא שְׁמוֹ עֶשׂו (שב', פש', וו' – כפס' הבא)
בראשית כה כו	וַיִּקְרָא וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב (כ"י, שו' – כפס' הקודם) וַיִּצְחָק בֶּן שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אִתָּם רֵבֶקָה (שב')
בראשית כה כח	וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֶשׂו כִּי צִיד צִידוֹ (שו', שב') בְּלָפִיו (?)
בראשית כה כט	וַיִּזְד יַעֲקֹב נָזִיד עֲדָשִׁים (שב' כ"י – ראו לד)
בראשית כה לג	וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרְתוֹ מְכָרְתוֹ (תורתו של ר"מ נוסח א) מְכָרְתוֹ לַיַּעֲקֹב (תורתו של ר"מ נוסח ב)
בראשית כו ג-ד	אֶת כָּל הָאָרֶץ הָאֵלֶּלָה (שו', סב')
	אֶת כָּל הָאָרֶץ הָאֵל הָאָרֶץ הַזֹּאת (שב')
בראשית כו ה	עָקַב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבָרְהָם אֲבִיהָ בְּקָלִי (שו', שב')

בראשית כו ז	...אֲחֹתִי הוּא כִּי יֵרָא לֵאמֹר אֲשֶׁתִּי הִיא פֶּן יִהְרַגְנִי (שו', שב')
בראשית כו יא	וַיְצַו אֲבִימֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָם עִמּוֹ לֵאמֹר (שו', שב')
בראשית כו יב	וַיִּמְצָא בְּשֵׁנָה הֵהוּא מֵאָה שְׁעָרִים שְׁעָרִים (שב', פש')
בראשית כו יג	וַיִּלְךָ הַלֹּךְ וַגְּדֹל וַגְּדֹל עַד כִּי גָדַל מְאֹד (?)
בראשית כו יד	וַעֲבָדָה וּכְבֹדָה רַבָּה (?) - 'נ"ל, כתה' מה, יד: כָּל כְּבוֹדָה בֵּת מְלָךְ, וּרְאוּ לֹא, א: אֵת כָּל הַכְּבֹד הַזֶּה)
בראשית כו יח	אֲשֶׁר חָפְרוּ בְיָמַי עֲבָדֵי אֲבֹתָם אָבִיו (שו', שב', וו')
בראשית כו יט	וַיִּחְפְּרוּ עֲבָדֵי יִצְחָק בְּבִנְחַל גֶּרֶר (שב')
בראשית כו כא	וַיַּעֲתֵק מִשֵּׁם יִצְחָק וַיִּחְפְּרוּ וַיִּחְפֹּר בְּאֵר אַחֲרַת (שב' - כלהלן כב)
בראשית כו כב	הַרְחִיב ה' לָנוּ וּפְרִינֵנוּ וַיִּפְרְנוּ בְּאֶרֶץ (שב', וו', אר')
בראשית כו כד	בְּעִבּוֹר אֲבֹתָם עֲבָדֵי אָבִיךָ (שב')
בראשית כו כח	תְּהִי נָא אֵלֶּה בֵּינוֹתֵינוּ בֵּינוֹתֵינוּ וּבֵינוֹךְ (תר')
	תְּהִי נָא אֵלֶּה בֵּינוֹתֵינוּ אֵלֶּת אֲבוֹתֵינוּ בֵּינוֹתֵינוּ וּבֵינוֹךְ (אר'?)
בראשית כו כט	אֲעֲתֶה עֲאֲתָה בְרוּךְ ה' (שו', שב' [ועתה])
בראשית כו לא	וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאָחִיו לְרַעְהוּ (שו', שב')
בראשית כו לב	וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא מִצְאָנוּ מָיִם (שב' - מוזר)
בראשית כו לג	וַיִּקְרָא אֹתָהּ שְׁמָהּ שְׁבַעַה עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הָעִיר בְּאֵר שְׁבַע (שב', פש')
	וַיִּקְרָא אֹתָהּ שְׁבַעַה שְׁבַעַה\שְׁבַעַה (פש', וו' - Abundance)
בראשית כו לד	בְּשִׁמַּת בֵּת אֵילָן הַחֲתוּי (שו', שב', פש' - אבל ראו להלן כז, מו: מִבְּנוֹת חַת)
בראשית כז ג	כִּלְיָה תִלְיָתָהּ וּקְשֵׁתָהּ (שו')
בראשית כז ד	כַּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְהִבִּיאָה וְהִבֵּאתָ לִי וְאִכְלָה (שו')
בראשית כז ה	לְצוּד צִיד לְהִבְיָא לְאָבִיו (שב' - אולי היה כתוב 'לְאָבִיךָ'?)
בראשית כז ו	אֶל יַעֲקֹב בְּנֵה הַקֶּטֶן לֵאמֹר (שב')
בראשית כז יב	וְהִבֵּאתִי עָלַי קָלְלָה (פש')
בראשית כז טו	אֵת בְּגָדֵי עֵשׂוּ בְּנֵה הַגְּדֹל הַחֲמִדְצִית (?) - ראו יש' סג, א: חֲמוּץ בְּגָדִים = אֲדוּמִים מִדָּם. ראו כאן עמ' 326)
בראשית כז טז	וְעַל חֲלֻקַּת צְוֹאֲרֵי צְוֹאֲרוֹ (שו')
בראשית כז יח	וַיָּבֵא וַיָּבֵא אֶל אָבִיו (שב', פש', וו')
בראשית כז כד	וַיֹּאמֶר הֵאֱתָה זֶה בְּנֵי עֵשׂוּ (שו')
בראשית כז כה	וְאִכְלָה מִצִּידֶךָ בְּנֵי (שב')

בראשית כז כז	כָּרִיחַ הַשָּׂדֶה (שו') מְלֵא אֲשֶׁר בָּרְכוּ ה' (שו', שב', וו' כ"י – abundant)
בראשית כז כח	מטל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי וּמִמְשָׁמְנֵי וּמִמְשָׁמְנֵי הָאָרֶץ (תר')
בראשית כז כט	הָיָה גְבִיר לְאַחִיָּה (שב', אר') וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָּהּ בְּנֵי אִמָּהּ אַבְיָה (שב' – כלהלן מט, ח)
בראשית כז לא	וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקָם אָבִי (שב' כ"י)
בראשית כז לג	וְאָכַל מִכֹּל אֶכְל (?) וַאֲבָרְכֵהוּ וְגַם בָּרוּךְ יִהְיֶה (שו', פש' – הפלו')
בראשית כז לג-לד	וַאֲבָרְכֵהוּ גַם בָּרוּךְ בָּרוּךְ יִהְיֶה. יִהְיֶה וַיְהִי כְשָׁמַע עֲשׂו... (?) – ראו לד)
בראשית כז לד	וַיְהִי כְשָׁמַע עֲשׂו אֶת דְּבַרֵי אָבִיו (שב')
בראשית כז לח	בָּרַכְנִי גַם אֲנִי אָבִי וַיְדַם יִצְחָק וַיִּשָּׂא עֲשׂו קִלּוֹ וַיִּבֶךְ (שב')
בראשית כז לט	הִנֵּה מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מִוִּשְׁבֵּךְ מוֹשָׁבוּ (?) – ארליך, כלומר של יעקב)
בראשית כז מ	וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תָּרִיד תֵּאָדָר (שו' – בלי ניקוד) תוֹרִיד (שב') תֵּאָרִיךְ [ימים] תְּמָרִד (?)
בראשית כז מב	הִנֵּה עֲשׂו אָחִיךָ מִתְנַחֵם מִתְנַחֵם (?) מִתְנַחֵם לָךְ לְהַרְגֶּךָ (?) – טו"ס, מלשון חמה, וראו בהמשך: חמת אחיך)
בראשית כז מג	וְקוֹם בָּרַח לָךְ פְּדִינָה אָרָם אֶל לְבָן אָחִי חֲרָנָה (שב' – כלהלן כח, ב)
בראשית כז מד-מה	עַד אֲשֶׁר תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ.. עַד שׁוּב אֶף אָחִיךָ וְאָפוּ מִמֶּךָ (שב') עַד אֲשֶׁר תָּשׁוּב חֲמַת אָחִיךָ.. עַד שׁוּב אֶף אָחִיךָ מִמֶּךָ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ (?) – גלו')
בראשית כז מו	...בְּנוֹת חַת אִם לָקַח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת חַת כְּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לְמָה לִּי חַיִּים (שב')
בראשית כז כח ד	וַיִּתֵּן לָךְ אֶת בְּרַכְתּוֹ אַבְרָהָם אַבְיָה (כ"י, שו', שב' כ"י) אַבִּי (שב' כ"י)... אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים ה' לְאַבְרָהָם (שו')
בראשית כח ה	וַיִּשְׁלַח וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב (מדינח')
בראשית כח ט	וַיִּלְךָ עֲשׂו אֶל יִשְׁמַעֲאֵל (שו') וַיִּקַּח אֶת מְחֵלֶת בְּשֵׁמֶת בַּת יִשְׁמַעֲאֵל (פש' – הרמו' עם לו, ג?)